

VODENI CVETOV
ENDRU O'HEJGAN

NASLOV ORIGINALA

MAYFLIES

Andrew O'Hagan

COPYRIGHT © ANDREW O'HAGAN, 2020

© ZA SRPSKO IZDANJE IMPRIMATUR, 2025.

IZDAVAČ:

Imprimatur d. o. o.

Miše Stupara 4

Banja Luka

info@imprimatur.ba

ZA IZDAVAČA: Boris Maksimović

LEKTURA: Marija Pejić, Sonja Lero Maksimović

DIZAJN KORICA: Dragana Vasić

GRAFIČKA PRIPREMA: Sonja Lero Maksimović

ŠTAMPA: Skandi s. p.

ZA ŠTAMPARIJU: Mladen Spasojević

TIRAŽ: 500

GODINA: 2025.

ISBN: 978-99976-53-68-0

FSC

SGSCH-COC-009310

The translation of this title was made possible with the help of the Publishing Scotland Translation Fund.

**Publishing
Scotland**

Foillseachadh Alba

Sva prava zadržana. Nijedan dio ove knjige ne može se reprodukovati niti koristiti u bilo kojem obliku bez prethodne saglasnosti izdavača.

Endru O'Hejgan

VODENI
CVETOVİ

Prevod s engleskog:
Igor Cvijanović

za

Kita i Džoj Martin

Razmislite gde čast počinje, i gde se završava;
Ovo mi behu prijatelji, i to je moja slava.
VILIJAM BATLER JEJTS

Leto
1986.

1.

Tali Doson je preosmislio sebe pred svetom i sazeo za trijumfe tog leta tako što je pokazao da nije nalik ocu. Nije tu bilo mesta prepirci: neke porodice su sačinjene od neznanaca i to ništa ne može da promeni. Ali mislim da je Taliya uvek mučila činjenica što ga Vudbajn nije bodrio kad je dolazio na fudbalski teren da gleda utakmice. Stari je samo odmahivao glavom kao da sve zna i uvredeno zurio u Klajdski zaliv. Tali mu je bio dao ime po cigaretama; svi su imali nadimke, ti nevoljni očevi. Sedeli su kod kuće, otvarali konzerve lager piva i psovali naše subotnje večeri. Verovatno smo mogli da otrčkaramo do aut-linije da čujemo šta misli, ali kad si mlad, to je u neku ruku kao da si u ratu u kojem ti je iskustvo smrtni neprijatelj. Obrazi su nam goreli dok smo ga posmatrali kako peške odlazi ka besprekornoj lučkoj svetlosti.

Hiljadu devetsto osamdeset četvrta bila je kraj za starog Vudbajna, ili hiljadu devetsto osamdeset peta, kad se štrajk završio i erširski muškarci se jedan po jedan vratili u jame, na čijim kapijama su ih sačekale žene koje su im davale karanfile. Rudari su se bili žestoko borili, ali su ih sve otpustili nakon mesec dana. „Nama se sveti za svoju sramotu”, rekao je Tali. „Tačerova verovatno nikad nije shvatila onaj deo o neprijatelju iznutra.” Taj komentar je bio tipičan za Taliya. Moglo se lako zamisliti kako ceo njegov duh, kao i čuveni dobar izgled i zelene oči, potiču iz sna o slobodi koja je počinjala tačno tamo gde njegov otac prestaje. Ali fotografije pričaju tužniju priču – najtužniju – jer je i Vudbajn imao zelene oči.

Irvin Nju Taun, istočno od večnosti. Tali je bio dvadesetogodišnjak i strugar. Imitirao je Artura Sitona iz filma *Subotom*

uveče, nedeljom ujutro tako što je cele nedelje podbadao svog šefa i celog vikenda ispijao krigle pomešanog svetlog i crnog piva. Ličio je na Alberta Finija, sa zalizanom kosom, koja je kod Talija pak bila nameštena sapunom. U to vreme, izgledao je tako da se dopadao svim polovima i svim uzrastima, i ljudi su se pred njegovom prirodnom drskošću lako otvarali. Svirao je u bendu, naravno. Nastali su prethodne zime. Zvali su se *Bicycle Factory*, što je bila još jedna referenca na *Subotom uveče*, i kasnije su se našli nadomak uspeha i nekoliko puta promenili ime pošto je Tali prešao s mesta pevača na poziciju bubnjara. Kad su ga pitali zašto je toliko često kum na venčanjima, bilo je jasno da nisu poznavali Talija Dosona na vrhuncu. Imao je urođenu harizmu, sjajnu kolekciju ploča, bio je apsolutno neustrašiv u političkim raspravama i znao je kako da te voli više od bilo koga drugog. Drugi su bili duhoviti, genijalni i bolji u koječemu, ali Tali je voleo. Bio je pravi vođa, kad je bio mlad, imao je petlju klasičnog frontmena, a kad bi se bilo ko od nas sastao, smesta smo se raspitivali gde je on. Neki ljudi steknu takav status zahvaljujući moći ili novcu, ali Tali je to ostvario čistom drčnošću. Stariji su delovali dosadno spram njegovog živopisnijeg jezika. Njegov otac je želeo da ograniči budućnost robotskim razočaranjem, svakodnevnim ispijanjem piva u *Tva dogsu*, ali Tali je bio spreman za let. Nije toliko bio leptir koliko vazduh kroz koji se leptir kreće. A tog leta, bio je spreman za avanturu izvan živih ograda Eršira.

Nisam bio za studiranje. Nismo bili ta vrsta porodice. Vrlo brzo, više nismo bili nikakva vrsta porodice. Tata je otišao da pronade sebe – „Mogao bi da počneš tako što ćeš prvo zaviriti sebi u dupe”, rekla je moja majka Norma – a

onda odlučila da život samohrane majke ipak nije za nju, pa je otperjala na Aran. Mislim da su malo preterali s osećajem da sam nezavisan (tek sam bio napunio osamnaest), ali to je bilo u skladu s njihovim ponašanjem tokom celog mog detinjstva – raspadali su se ili bežali. Moji mama i tata su mislili da ću ja oduševljeno tumarati po jeftino iznajmljenoj opštinskoj kući. U stvari, provodio sam sve više vremena kod Taliya i za nekoliko nedelja stekao osećaj da sam završio s njima.

„Razišao sam se s mamom i tatom”, rekao sam Taliyu jedne noći u bioskopu. *Mona Liza* enti put.

„Ne lupetaj”, rekao je. „Vratiće se – kao Arni.”

„Jok. Ne trebaju mi. Odsad živim solo.”

„Ma daj.”

„Ozbiljno ti kažem. Mogu da plaćaju račune nekoliko meseci i to je to. Nikad nisu ni želeli da budu deo porodice i mučili su jedno drugo godinama. Ostaću dok ne odem na studije. Onda je kraj, brate. Zajebali su.”

„Živi kod mene ako hoćeš. Ako nećeš, dolazi samo na večeru. Moja mama te obožava.”

„Hvala, ortak.”

Nagnuo se i poljubio me u čelo.

„Ti si šef, Nudlse. Živi kako ti se živi.”

Nisam ni znao da mi je odobrenje potrebno dok mi ga Tali nije dao. Nisam znao da život može biti takav. Bio je to deo tinejdžerskog sna, da nađeš drugara koji te toliko kapira.

„Šta misliš, je li Bob Hoskins porodičan čovek?”, pitao sam.

„U snovima”, rekao je Tali, zureći u platno. „Svi jesu, u snovima.”

To je bila samo najnovija promena: razlaz. Oduvek sam bio knjiški tip. Bio sam od one dece što se sudare s banderom od rasvete kad se vraćaju iz biblioteke. Pročitao sam bio sve

knjige koje su imali, između ostalog Zejna Greja i romanse izdavača *Mil end Bun*. Pročitao sam knjige o posmatranju ptica i tomove o francuskim vinima i istoriji mirisa. Nisam znao šta s tim da radim, ali mi je sve to znanje nekako istakalo sliku budućnosti.

Stekao sam hrabrost zahvaljujući divnoj profesorki, gospođi O'Konor, koja je predavala engleski u Sent Katbertu, katoličkoj srednjoj školi usred naselja. Jadni stari Sveti Kad. Časne sestre, uz milost Božju, vodile su žestoku bitku protiv popularnosti *bakfast* tonik-vina i pripremale nas za svet u kojem bi pobožnost mogla da nadoknadi nepoznavanje osnovne aritmetike. Svake godine, dečak kojeg nisu izbacili iz škole i devojčica koja nije ostala trudna proglašavani su za najbolje učenike, a slava fudbalskog tima rasla je zahvaljujući neredima u susednim gradovima. Kod kuće je prevladavala ideja da završim školu što pre i da nađem posao. I tako, godinu pre tog poslednjeg leta, s punih sedamnaest, otišao sam na razgovor u kancelariju firme za postavljanje ograda dole kod železničke stanice. Doduše, bio je to pre kontejner ili štenara, ako ću da budem iskren, u kojoj je sve zaudaralo na prastare čarape i motani duvan.

Na dan razgovora, stigao sam u pozajmljenom odelu s knjigom koja mi je virila iz džepa. Bilo je vruće, za promenu. Nosio sam neku široku, staru tatinu kravatu – mislim da je bila starija od mene – a kosa mi se caklila od gela koji se zvao *kantri born*.

„Šta 'oćeš?“, pitao me je poslovođa. Imao je prevejano lice, a košulja mu je bila pomalo znojava.

„Bio sam u Službi za zapošljavanje. Dali ste oglas da tražite pomoćnika u kancelariji.“

„Treba nam samo neka mačkica da nam pravi čaj.“ Video sam kalendare sa ženama u toplesu na zidovima i duboko uzdahnuo.

„Znam i ja da pravim čaj”, rekao sam.

„Šta ti je to u džepu?” Izvadio sam knjigu u mekom povezu. Garantujem da je to bio pohaban primerak *Mučni-
ne* Žan-Pola Sartra. „O, jebote”, rekao je. „Ajde ti na fakultet ili tako negde. Tračiš mi vreme.”

„Ovo je samo knjiga”, rekao sam. „O egzistencijalizmu.”

Napravio je grimasu. Zasoptao. I tako je deo mene koji je pohodio biblioteke zauvek ostao tamo, u zagušljivoj kabi-
ni, u svetu bez Boga, gde je poslovođa urlikao i borio se za dah i mlatio se po kolenu. Za trenutak se već bio presamitio, žestoko kašljući, dok sam se ja povlačio ka lepljivim vratima sa slikama Samante Foks.

U to vreme u mom životu, gospođa O’Konor bila je glas razuma. Sećam se da sam je posmatrao kao da bi sav njen etos, njeno samopouzdanje pred nedaćama, njena ženstvenost, mogli da prolete kroz učionicu poput njenog parfema i da me okrepe. Stajala je onako visoka i blistava u crvenom džemperu na kopčanje, sijajući od ljubavi prema metaforama. Gajila je nežnost prema čudacima, nekakvu terapeutsku veru u to da вреди biti ekstravagantno svoj, a ja sam često znao da je tražim pogledom čak i kad nisam imao čas engleskog. Škola je bila puna klinaca koji su zaboravljali knjige i mrzeli časove, a ona je stajala ispred table s podignutim tomom Šekspira i izazivala jedno ili dvoje nas da zaboravimo na sumnju i napravimo plan. Dan nakon mog neuspešnog intervjua, rekao sam joj da nisam uspeo da dobijem čak ni posao potrčka kod ograđivača, a ona me je posela u klupu. „Vidi”, rekla je, „ti voliš da posmatraš ljude i da kontriraš, ali činjenica je da si pročitao više knjiga od mene.”

I sad vidim njenu crvenu kosu obasjanu svetlošću iza leđa, suncem što je prosijavalo kroz prozor učionice u kojoj je ona koristila svoje umeće osetljivosti.

„I vi ste sigurno pročitali *neke*”, rekao sam, „i završili u ovoj rupi.”

„Nikad nisam čitala kao što ti čitaš”, rekla je. „Henri Džejms, E. M. Forster. I slični. Zašto ideš na te bezvezne razgovore za posao? Moraš da odeš na studije da učiš. Zašto ne upišeš i šestu godinu srednje škole?”

Pogledao sam je odozdo. „Malo je...”

„Gadno kod kuće?”

„Nisam to rekao.” Sačekao sam trenutak, a ona me je uzela za ruku. Niko me nije bio uzeo za ruku još od Meri Stobs u božićnoj predstavi o Hristovom rođenju u drugom razredu osnovne. Meri je bila hrabra, ali je specijalnost gospođe O’Konor bilo nešto još tajanstvenije – dobrota. „Moja mama i tata nemaju šta da kažu jedno drugom i žive u različitim delovima kuće.” Klimnula je glavom. Rekao sam joj da ne umeju da savetuju i da je to u redu. Svakako sam želeo da živim svoj život. Trebalo je da odem i da ga pronađem. Bez drame. Oni su svoje odradili. Osećao sam daške njenog parfema i pomno joj posmatrao lice ne bih li ugledao tragove podsmeha. Ali mirno me je gledala.

„Slušaj, baš me briga šta pričaju psihijatri. Kod jednih, život ima veze s njihovim roditeljima, a kod drugih nema. Znam da ne bi trebalo da kažem ovo, ali naprosto idi. Položi ispite i idi. Ne osvrći se. Ti si čudak, a čudaci moraju da odu.”

„Hvala vam lepo.”

„Iskreno ti kažem. Slušaš Šostakoviča. Kao i ja, ali meni nije sedamnaest godina. Uzimaš gomile ploča iz biblioteke. Neki dan si spomenuo Edit Sitvel. Niko je nikad u istoriji ove škole nije spomenuo. Jedva i ja znam za nju. Znam za Šekspira i volim knjige, ali Edit Sitvel? Imala je dug nos i nosila mnogo prstenja i... Ne smeš postati pomoćnik u kancelariji postavljača ograda, čuješ li me? Umrećeš. Previše si

neobičan i voliš da čitaš Džin Ris. Voliš ... Normana Mejlera i Maju Anđelou i moraš da budeš s ljudima koji to ... vide.”

Te večeri, Tali me je pozvao telefonom tokom svoje duge smene. „Samo sam te pozvao da vidim jesi li dobro”, rekao je, „i da ti kažem da si šupak.”

„Hvala. Šta ima?”

„Odlepio sam ovde. Zombiji po celoj fabrici.” Ispričao sam mu za profesorku koja se založila za mene, a on je rekao da treba da prihvatim svaku pomoć. Kad se Tali bavi tobom, to je kao da imaš starijeg brata. Dok je govorio, video sam šta sam napisao na nadlanici sa časova i iz razgovorâ tog dana. Imao sam osećaj kao da sam na ivici velikog plana, a Tali je obožavao planove i šeme.

Kad god namirišem sredstvo za čišćenje poda s mirisom bora, pomislim na gospođu O’Konor. Nakon onog što mi je rekla, počeo sam da odlazim u njenu učionicu nakon nastave, isprva na nekoliko minuta, a onda na pola sata, pa sam vrlo brzo dopunio spisak viših predmeta, sedeo u prvom redu dva sata svake večeri i pročešljavao Tomasa Hardija, Šekspira i Jejtsa, „Jedrenje u Vizant” i „Divlje labudove u Kulu”. Diskutovali smo o kolima i tragediji. Napravili smo projekat od *Antonija i Kleopatre*. Pomogla mi je takođe da ispunim formulare i provela me kroz stare testove za druge predmete, ostavljajući uključeno svetlo u toj učionici, usred tog naselja, usred osamdesetih. Čistačice su čistile hodnike i brisale podove, a dašak belog bora dopirao je ispod vrata i svojim miomirisom obeležio te savršene i neočekivane sate. Zamišljao sam da smo visoko u šumi gde je vazduh čist i gde niko ne može da ti pomrsi nadanja ili naruši slobodu.

Pošto su rezultati došli, otišao sam u školu poslednji put. Sedela je iza velike hrpe vežbanki. „Ah, Džejmse”, rekla je. „Izgleda da si primljen.”

„Stretklajd.” Odskočila je od stola i zagrlila me tik pored table. „*Suzan*”, rekao sam.

„Za tebe sam gospođa O’Konor.” Smeškala se. Nisam znao šta da kažem. Nekad je potreban ceo život da naučiš kako da zahvališ nekome.

„Dobro je”, rekao sam, a ona je ponovo sela i dohvatila svoje penkalo. Otišao sam do vrata i klisnuo kroz njih pre nego što sam ponovo provirio.

„Nešto si zaboravio?”

„Znate da je imala braću”, rekao sam.

„Ko?”

„Dama Edit Sitvel. Pesnikinja s prstenjem.”

„*Idi* sad, Džejmse”, rekla je.

„Zvali su se Ozbert i Saševerel.” Oboje smo se osmehнули. „Eto vam dva dobra škotska imena.”

Zabacila je glavu unazad. I dalje sam je čuo kako se smeje kad sam sišao niz hodnik i izleteo na sunce.

2.

Tali je bio taj koji je smislio put u Mančester. Taj festival su reklamirali u časopisu *NME*, a Džon Pil je govorio o njemu na radiju. Sreli smo se u *Glibu*. U to vreme, mušterije su bile pijane i pre prve ture, a na svakom stolu stajali su pogužvani kladioničarski tiketi i krcate pepeljare, pune opušaka i kladioničarskih hemijskih olovaka. Nekadašnji radnici su zurili u televizor, a onda u svoja ishlapela piva.

Sedeli smo u unutrašnjosti bara za šivaćim stolovima spasenim iz lokalne fabrike. Bilo je nečeg herojskog u vezi s Talijem i njegovom žeđu za životom. Spajao je staro i novo i imao misiju da bude moralno svestan. Te noći bili smo samo nas dvojica. Prošao sam kroz duvanski dim i video ga u ćošku. Nosio je majicu s natpisom „Svi smo mi prostitute” i igrao domine s tipom po imenu Stedman Makala. Doduše, svi ti ljudi u baru bili su za mene i Talija heroji: otpušteni radnici, uglavnom, ljudi koji su se borili u gradu koji je upravo bio proglašen crnom tačkom nezaposlenosti. No, Tali je bio iskopao jednu ironiju: oni jesu bili žrtve, ti veterani borbe protiv Tačerove, ali on je bio prvi kojeg sam poznao, a verovatno i jedini, koji je video da i oni ostavljaju žrtve iza sebe. Tali je razumeo da teške stvari ne isključuju druge teške stvari. Imao je osećaj za ambivalentnost, a ja nikad u životu nisam upoznao nikog kome je taj osećaj dolazio toliko prirodno. Stedi Makala je bio jamajkanski berber koji je živio u Britaniji od hiljadu devetsto pedeset devete, kad je i došao, kao dvadesetogodišnjak. Za nas je bio velik čovek: poznao je rege i došao u Sautempton na brodu *Begonja* iz Kingstona, prošavši, još

se sećam da nam je pričao, kroz Kartahenu, potom Puerto Kabeljo i Port ov Spejn. Opisao je crni dimnjak na putničkom brodu. Ispričao nam je za pikantnu čorbu od konjetine koju su jeli kad je brod isplovio iz Porto de Viga, tajnu točionicu ispod palube i putovanje njegove porodice preko Lambeta u Londonu, gde mu je živeo rođak, sve do Glazgova, gde je otvorio berbernicu u Ulici Vest Najl.

„Je li oduvek bilo ovako?“, pitao je Tali. „Puno rasističkih drkadžija?“

„Nemaju pojma šta rade“, rekao je Stedi. „To su deca. Balavurdija. A deca su gruba.“ Tali mu je bezmalo dosađivao da bi iznudio informacije. Kad su tek stigli u Škotsku, Stedijev otac je dobio posao u gradskom autobuskom prevozu, ali se sindikat žalio.

„Čujete li vi to?“, obratio se Tali ljudima za šankom. „Sindikrat radnika u prevozu je rekao da će svi stupiti u štrajk ako ljudi iz Barbadosa i Jamajke dobiju posao vozača autobusa.“

Jedan čovek se okrenuo i zavrteo glavom. Takvu složenu činjenicu nikad niko nije čuo kod nas sve dok Tali nije progovorio o njoj. Stedi je svake noći u *Glibu* pio malo pivo i rum i kolu, a niko mu se od tih ljudi, koliko sam ja dotad video, nikad nije obratio. Nikad ga nisu uključili u razgovor niti se okrenuli ka njemu, ali Tali mu je naglašeno prilazio, nudio piće, pitao ga da li je mesto pored njega slobodno. Siguran sam da Stedi i nije želeo društvo, većinu vremena. Ali Tali je želeo da svi u baru, ti vredni ljudi, znaju da i oni mogu da nanesu bol, i da svi imamo svoja nepočinstva s kojima treba da se rvemo. Stedi je – naizgled star iako je bio tek u poznim četrdesetim, s tek pokojom sedom u brkovima – bio najbolji pripovedač kojeg je iko od nas upoznao i jedan potpuno jedinstven tip.

„Hej, Stedi“, rekao je Tali te noći. „Pričao sam Nudlsu neki dan da ti je matori bio talentovan fudbaler.“

„Jeste bio”, rekao je Stedi. „Imao je osećaj, kapiraš.”

„Kao i moj stari”, rekao je Tali.

„Moj ćale je mogao da zaigra i profesionalno. U nekom drugom životu igrao bi za neki tim, da vam kažem. Odra-stao sam diveći se svim tim sportistima, naročito onima koji su uspeli s druge strane okeana. Pričam o Lindiju Delapenji, fudbaleru. Ili Rendiju Turpinu, bokseru iz pedesetih. Kad pobede, i kad daju gol, onda su bili Britanci, a kad izgube, onda su Karibljani!” Glasno je promumlao i lupio po stolu. Posle domina, Stedi nam je odmahnuo rukom da nas otera kako bi mogao da čita svoju knjigu.

„Naprosto mi se dopada kako živi”, rekao je Tali za našim novim stolom u praznom ćošku dok je prelistavao *NME*.

Na stranicama su se videla braća iz benda *Jesus and Mary Chain* kako sede pod *Gibson* gitarom. „Možemo da odemo da pogledamo ove nedove* u Baroulendu”, rezonovao je Tali, „kako sviraju petnaest minuta leđima okrenuti publi-ci ili možemo da odemo u Mančester na definitivno najveću svirku u istoriji” – proslavu pank roka, koja će se održati u novom izložbenom centru *Dži-Meks*. „Prošlo je deset godi-na otkako su *Sex Pistols* svirali u *Leser fri trejd holu*. A veče pre *Dži-Meksa*, *Shop Assistans* nastupaju u *Internešenelu*.”

„Je li i to u Mančesteru?”

„Aha. Dakle, to je u petak, a onda u subotu *New Order*, *The Smiths*, *The Fall*, *Magazine*. I još šest bendova, recimo.

* *Ned* (engl.) – navodno nastalo od skraćenice *NED* (*Non-Educated Delinquents*, neobrazovani delinkventi). Supkultura koja se zasnivala na pripadnosti radničkoj klasi, uličnom stilu odevanja i povremenom delinkventnom ponašanju, karakteristična za Glazgov i druge škotske gradove osamdesetih godina dvadesetog veka u vreme ekonomske krize i intenzivne deindustrijalizacije tih krajeva. U knjizi već spomenuto piće, *bakfest* tonik-vino, kombinacija alkohola i kofeina, takođe je karakteristično za ovu grupu. (Prim. prev.)

Ne bih da zvučim duhovito, ali ako to propustimo, bolje da umremo." Dograbio je svoju kriglu za jamice i potegao iz nje kao da je upravo otkrio toplu vodu.

„Koliko?“, pitao sam.

„Trinaest funti, Nudlse.“ (Zvao me je Nudls po liku Roberta de Nira u *Bilo jednom u Americi*. Nudls je bio drugar iz detinjstva gangstera Maksa, čije je ime Tali povremeno koristio za sebe.) „Ne brini ništa“, rekao je. „Predočio sam mogućnosti. Nemam više šta da dodam. Idemo u Mančester.“

Dve godine prave veliku razliku kad ti je osamnaest. Tali je bio zaposleni dvadesetogodišnjak i mnogo mi je toga plaćao. Složili smo se oko planova i popili još nekoliko krigli pre nego što je Tali odjednom ustao. Otišao je do kamina, u kojem je plamen sukljao uz odžak iako niko nije imao koristi od toga i uprkos tome što je vreme bilo lepo. Sasvim ležerno, ubacio je u vatru šaku ćoraka koje mu je neko iz fabrike dao, a onda me je dohvatio za ruku i pogurao prema šanku i rekao mi da gledam. Nakon nekoliko minuta, ljudi su poskakali u baru zbog glasnih erupcija u kaminu. Odjeknule su kao noćni vatromet, a šanker je pogledao pravo u Talija. Ustuknuli smo. Gosti pokriše usta rukama. „Da se niste više vratili ovamo!“, šanker je vikao. „Ozbiljan sam – zabranjujem vam!“ I to je bilo tipično za Talija. Stajao je raširenih ruku, slika i prilika nevinosti, prava duša anarhije, a dok smo se tiskali ka vratima, ugledali smo Stedija u čošku kako se tapše po grudima dlanom i klima glavom kao da se dogodilo nešto prijatno.

Kao što sreća i gnjavaža to ponekad nameste, direktor Službe zapošljavanja ponudio mi je posao te nedelje. Samo preko leta. Videli su me da gledam oglasne table i odlučili,

nakon kratkog i elokventnog intervjua tokom kojeg sam uspeo da spomenem Karla Marksa, da bi za osobu toliko zainteresovanu za poeziju možda najbezbednije bilo da se skloni s ulice. Ta tezgja nije dugo trajala, za šta se postarao Tali, koji će kasnije opisivati taj moj period kao vreme kad sam bio mlađi komandant u SS jedinicama. „S druge strane, imam osećaj da bi mogao da ih sabotiraš iznutra.”

„To je Služba zapošljavanja u Irvinu, Tali. Tri dangube i pas. Nije baš ključni centar međunarodnog kapitalizma.”

S kravatom i prezrivim keksom, zauzeo sam pult za informacije o poslovima. Nije da smo ih imali: tačerezam je prošao kroz grad poput biblijske pošasti. Krv i žabe su već prominuli, pa smo sad čekali čireve i skakavce. Jednog dana, dok sam bio zauzet sortiranjem kutije tobožnjih poslova i dogovaranjem tobožnjih razgovora za dugoročno nezaposlene, jedan od rukovodilaca, gospodin Bajk – čovek neupisane košulje, ćopave savesti i lica prilično načičkanog bubuljicama – zahtevao je da se pozovu prijavljeni koji nemaju posao duže od dve godine. „Šta priča ovaj?”, pitao sam koleginicu pored sebe. Lakirala je nokte ispod stola.

„Konačno rešenje”, rekla je, duvajući u vrhove prstiju boje trešnje. „Preko dve godine na socijalnoj pomoći. Tebit ili neki drugi skot smislio je sledeće: moraju da dokažu da 'aktivno traže posao.’” Savila je prste da načini navodnike u vazduhu. „A ako to ne mogu da dokažu, onda će ih skinuti s pomoći.”

„Kakvo sranje.”

„Smanjuju’ broj nezaposlenih.” Ovaj put je, umesto navodnika, obrnula prste i pokazala dva srednjaka. „Eto ti ga na.”

Prvog dana tih razgovora, suočili smo se s nizom pospanih lica. Gospodin Bajk nam je poručio da ništa ne smemo

da govorimo tražiocima. „Ako dođu i kažu da su zauzeti traženjem posla, moramo to prihvatiti. Ali ako kažu da nisu, možemo da ih upecamo.” Već sam bio kovao plan kako da ga osujetim kad sam ušao u prostoriju za razgovore sa čašom vode koju je tražio. Unutra se nalazila juka u saksiji i kafe-sto s upadljivom kutijom maramica. Devojku s noktima i mene je rasporedio napolje s hemijskim olovkama, da dočekujemo ljude i pomažemo im da popune formulare. Ali mi smo sa zadovoljstvom tumbali Bajkova uputstva.

„Recite im da ste opsednuti oglasima za posao”, rekla je moja koleginica, Roza Luksemburg, velika buntovnica, koju sam tad zavoleo.

„Tako je”, rekao sam. „I onda vam ne mogu uzeti pare. A to su vaše pare.” Čak je i jedan maturant s površnim zanimanjem za dekadentni pokret video da je to bedan trenutak u analima opšte pristojnosti.

„Odajete im šta sam vam rekao?”, pitao me je Bajk kasnije te nedelje.

„Nikako.”

„Možemo da ih razbucamo ako otkrijemo da sede kod kuće i ne rade ništa po ceo dan.”

„Kakav fin posao.”

„Držaću te na oku”, rekao je. „Nisam baš siguran da si ti za ovo.”

Vudbajn se držao po strani. Izlazio je iz kuće do paba i vraćao se pravo u svoju sobu, gde je imao fotelju, pepeljaru i mali crno-beli televizor. Nikad mu nije mnogo smetalo što svraćam kod njega nakon posla i provodim mnogo vremena u njegovoj kući budući da sam ja samo doprinosisio haosu u

kojem je Tali inače živeo. Na prizemlju, Talijeva mama Barbara i ja osnovali smo klub, uradi-sam grupu, u okviru koje smo pravili najbolje od datih okolnosti.

Jednog dana sam je pozvao telefonom iz kancelarije da je pitam da li ima kocke za bujon. Rekla je da ima dve. Tali i ja smo se dogovorili da se sretnemo udno Ulice Koldon u šest sati po podne i da ukrademo što više povrća na putu do kuće. Ljudi su gajili bašte iza kuća. Nije bio mrak, niti smo mi bili talentovani lopovi. Talijeva metoda je podrazumevala model koji je obuhvatao hrabrost i nehajnost: otvorio bi kapiju, vrlo glasno se nakašljao i prišao ograđenim lejama i iščupao belu repu ili struk šargarepe. Ja sam za to vreme bio u narednom dvorištu i tražio rotkvice, a onda bi se često prozor u dnevnoj sobi najednom zatresao od lupanja s unutrašnje strane kad bi nas rekreativni uzgajivači opazili.

Nikad neću zaboraviti tu supu. Spustili smo ogromnu hrpu povrća na kuhinjski sto, a Barbara nije mogla da veruje rođenim očima. Pozajmila je dodatnu ljuštilicu od komšinice. Položili smo papire na pod da bacamo otpad i ljuštili povrće dok je radio svirao i Barbara se smejuljila, ubacivši dva crna luka u najveću šerpu. „Svi ćemo završiti u zatvoru zbog vas dvojice”, rekla je, brišući suze ivicom rukava. Iznad nas, na zidu, slika uplakanog dečaka nudi-la je utehu, ili jezu, u zavisnosti od mesta s kojeg je gledaš. Barbara joj je ofarbala ram blistavim belim lakom. Tali je zaključio, na opšte sleganje, da je nekako preterano škotski da svaki obrok jedemo ispod slike siromašnog deteta u patnji.

U jednom trenutku, Vudbajn je sišao niz stepenice i prišao hrpi oljuštenih kora. „Ovde je kao u kineskom vešeraju”, rekao je.

„Ovo je Džimi zakuvaao”, rekao je Tali.

Sedeo sam u košulji s kravatom, a Tali je još bio u kombinizonu, dok je Barbara stajala za sudoperom.

„Sve srećne porodice...”, rekao je Vudbajn.

Kasnije mu je pažljivo odnela poslužavnik na sprat, u nadi da će pojesti malo supe pre paba. Vratila se da gleda televiziju s nama, a Tali i ja smo naizmenično peglali i ubacivali odeću u plastičnu korpu.

Nikad nisam imao takvu porodicu. Kad je došlo leto, Barbara je počela da mi telefonira kako bi potvrdila da dolazim na čaj te večeri. Ispratila bi nas na sprat pre deset sati da slušamo emisiju Džona Pila, poznajući naše navike, a kad bih joj ja svakih nekoliko dana rekao da bi trebalo da odem kući, složila bi se, pre nego što predoči planove za naredne dane, podrazumevajući i šta ćemo jesti i gledati na televiziji. Zajedno, Tali i Barbara su u tišini napravili projekat mog usvajanja kad su moji roditelji iščezli. Nikad nisam imao osećaj da je u pitanju neka kriza, niti da je išta čudno, jer su to nazivali „ostajanjem” kod njih i sve oblikovali tako da bude deo pokušaja da se lepo provedemo. Talijeva sestra Fiona ponekad je dolazila sa svojim momkom Skotom i govorila kako u kući nikad nije bilo toliko živo. „Vas troje bi trebalo da imate svoju emisiju”, rekla je.

„Braća Marks”, rekao je Tali. „Mama je Harpo.”

Jedne noći sam sreo Barbaru na stepenicama. Tali je spavao u svojoj sobi, a ona je čekala da se Vudbajn vrati. Doneo sam čašu vode i seo na najviši stepenik i slušao je kako priča o mužu, kako je nekad bio isti kao Tali, pevač i neko ko zna sve žive viceve i odlično ih priča.

„Brineš za njega?”, pitao sam.

„Ah, on je prava napast”, rekla je. Ali nije to mislila. Spojila je dlanove, kao da se moli, i dotakla usne njima. „Kad ovako izađe, i onda ne znam da li je propao u neku rupu ili ga je udario autobus ili šta već.”

„Moja mama nikad nije brinula o tati..”

„Sigurno nekad jeste.”

„Nije.”

„Pa, možda je on nije dovoljno voleo.” Rekla je to vrlo umilno, znalački, kao da joj ne treba nijedan drugi dokaz.

„Nikad nisam video nikakvu ljubav između njih. Nijednom. Nikad ih nisam video da se ljube ili da se smeju zajedno ili da planiraju odmor. Ništa slično. Pomislim nekad da su došli na ovaj svet samo da bi ga načinili manjim nego što jeste.”

„To je vrlo oštar komentar”, rekla je.

„Znam.”

„Ali je čudno od njih da samo tako odu.”

„Neverovatno”, rekao sam. „Ali oni ne uživaju u porodici. Izgubili su sve telefonske brojeve rodbine u Glazgovu, tetki, ujaka i stričeva, rođaka. Živeli su s nekakvim nemarom ceo život.”

„Premlad si ti da bi tako govorio”, rekla je.

„Nadam se da te ne uznemiravam. Nije dobro nekog uznemiravati. Naročito noću. Ti si toliko dobra prema meni, Barbara.”

„Ma ne glupiraj se”, rekla je. Klepila me je po rukama. Obuhvatila me je za ramena, a onda za obraze, pa sam se okrenuo, mislim mahinalno, i naslonio lice na njen dlan. Taj nagon me je držao nekoliko sekundi i imao sam osećaj da je prirodan i blago pogrešan. „Ne glupiraj se”, ponovila je, štipnuvši me za uho i sklonivši ruke u džepove kućne haljine.

„U tebi ima toliko vedrine, Džimi”, rekla je zagledana u crni bezdan udno stepeništa. „Pusti da ti to određuje dan. Videla sam kako mnogima život propadne jer su razočarani, ljudima koji su hteli nešto da ostvare.”

„Šta znam”, rekao sam. „I ovo je neko ostvarenje.”

Naslonila se na *Anagliptin* istačkani tapet, onaj što nam obavija živote, i senka joj prelete preko lica kad je pogledala na časovnik. „Mrak je”, rekla je. Zavrtela je glavom i govorila gotovo ceo naredni sat. Zbog mene se sećala mlađeg Vudbajna, u glazgovskom Ist Endu, u danima kad je bio pun nade i lak za voljenje. Pričala je o njihovom prvom domu, jednosobnom stanu. Uprkos svemu, kao da je želela da kaže, sećanje na dobra vremena je obaveza brižnosti. „Juan ima neke ... epizode, kako ih doktor zove, kad se potpuno izgubi”, rekla je. „Ume da mu se priviđa. Misli da je neko drugi ili da ima važna posla.”

„Strašno”, rekao sam.

„Zato ja ne mogu da spavam. Nikad se ne zna.”